

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

נו.

עין משפט
נר מצוה

מפני שאמרו כלומר לפיכך הזיקוהו לכל אלה לחללו תמילה במעות וחוזר ומחלל המעות ולא אמרו (א) שיטול היפה שזהו ולאמר אם זו של מעשר הרי טוב ואם זו של חולין הרי של מעשר מחוללת על זו מפני שאמרו מחללין כסף על כסף לאו דרך חילול הוא ואפי' מדוחק נמי לא וכיון דלף כסף על נחושת לא התירו אלא גדוחק הלכך לא שיקיים כן שזיון מעשר הוא ועוד שהפרוטות מחלדות: **קמני מיהם** גבי מעשר ודאי מדוחק אין שלא מדוחק לא וכיון דאמר כסף על נחושת מדוחק אין שלא מדוחק לא וגבי דמאי מנא מחללין אלא לרבי מאיר לא עשול צו חזוק: **מחמיר הוא באכילתו** של מעשר שני של דמאי ומתני' באכילה קאי: **לא הסירו למכור דמאי** לא התירו לחצר הלוקח דמאי שימכרו לאחריים עד שיעשר: **אלא לסיטון בלבד** סיטון חצר לא הכריזוהו לעשר אלא מוכרו כשהוא דמאי והלוקח ממנו יפריש מעשרותיו שהכל יודעין שהסיטון ממכמו עמי הארץ לוקח שהסיטון מן המשפיעין למכור במדה גסה הוא דרכו לקנות פירות מרובין ומוכרן לתנוונים: **ובעל הצית** הלוקח מעט הארץ: **צין צין וצין כך** צין גסה לחנונים כסיטון צין גסה לחזור ולמכור במדה דקה כחנונים במנות פרוטה פרוטה לר"ך לעשר קודם שימכור לפי שהלוקח ממנו סבור שהן מפירות ארלו וכיון שהוא חצר מחזיקין אותו בחזקת שמישר ואין מפרשיין: **וחכמים אומרים אחד סיטון ואחד בעל הצית** גסה דכרך המשפיעין וכדרך הסיטונות מוכר ושולח לחצירו בחזקת כל המוכרים ונותנין במדה גסה בחזקת שלא עישרו דמאי הם והלוקח מהם מעשר ואוכל. ובמסכת דמאי (פ"ג מ"ה) מפרש איזו מדה גסה ציצט שלשה קצין בלח שזה דמאי: **מן הנחמס** עם הארץ: **מעשה** דמאי מן החמה כו'. ואפילו מן דפוסין הרבה אין הככרות דומות זו לזו וי"ל שנחמס הוא לקח ככרות של דפוס זה מאיש אחד וככרות של דפוס זה מאיש אחר ועמי הארץ יש מהם שמעשרין ויש מהן שאין מעשרין ושמה זה לא עישר זה עישר והמפריש מזה על זה מפרש מן החיוב על הפטור ואין שם מעשר חל עליו ונתן טבל לכהן או מן הפטור על החיוב ואין שם מעשר חל עליו ונמא שאין שכנגדו מתוקן לא חיישין דמאי להכי ותלינן למימר מהד גברא וצין. ואי עשו חזוק כשל תורה בשלמא מן האוננת על החמה אפי' שהחמה יפה מן האוננת לא חיישין כדרכי אילעאי:

תורה אור השלם
1 ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את הלבו מנפנו ואת קדשי בני ישראל לא תחללו ולא תמורו: כבודו יח לב לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגןך ותירשך ויצרתיך וברכת תמורה: כבודו יח לב לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגןך ותירשך ויצרתיך וברכת תמורה: אשר תיר ויבדתיך ותירמתיך: דברים יב יז

תורה אור השלם

הגהות הב"ח
(א) הש"י ד"ה מפני וכו' ולא אמרו צ"ב ע' כפי ה"ר פ"ג מעשר שני משנה ו' דלמה טעם זה בטוב טעם וכתב טעם אחר על זה שאינו נטיל היפה כ"י ע"ש:

מוסף רש"י

ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את הלבו. הא אם לא מרימין את המוכר חטא חטא (ביבוח פ"ג) כהיימנס את חלבו לא משאו חטא הא אם מרימין את היפה שבו משאו חטא (קדושין י"ז) שלא עיט מזה מן המוכר (רשב"ם ב"ב קמ"ג) שהמורה מקדש כמו שהא רע ואין מקנה להחליפה ולא לחזור ולמרוש (שם פ"ג) אם אינו קדוש נשיאות חטא למא. הא לא עבד ולא מדי יחזור וימרוס מן היפה (שם ו"ט) אלו דברים שאין להם אונאה. אפילו קנאן ביתר ממתיקן (ב"ק ד"ה) ונראה שבר אינו משלם. גיבנה ואצלה הכונה זו לחייב דמכיל אם נגב יגב מעטו (שבועות מ"ג).

לא התירו למכור דמאי אלא לסיטון בלבד. וא"ת דנפרק הספיקה (ב"ב דף פ"ח) וס"ל אמרינן הלוקח ירק מן השוק כו' גמר בלבו לקנות קנה ונחמייב במעשר ואי אפשר להחזירו אלא א"כ יעשר אלאמא אין מוכרין דמאי לעם הארץ וי"ל דהכא איירי למכור לחצר ותו וי"ל כמו שהתירו להאכיל לעניים ולאכסנאים דמאי כך התירו למכור לסיטון ולבעל הצית כשמוכרה במדה גסה:

הלוקח מן הנחמס. הכי איתא מתני' דלמאי פ"ה הלוקח מן הנחמס מעשר מן החמה על האוננת ומן האוננת על החמה ואפי' מדפוסים הרבה דברי ר"מ רבי יהודה אומר שאני אומר חטאים של חמש היו משל אחד ושל היום משל אחר הלוקח מן הפלטור מעשר מן כל דפוס ודפוס דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר מאחד על הכל והשמת קשה מאי קאמר בשלמא מן האוננת כו' אלא מדפוסים הרבה אמאי אדרינה מן האוננת על החמה קשה טפי דמיקל מרבי יהודה דרבי יהודה אומר לכל מדפוסים הרבה לא פליג דקמני שאני אומר חטאים של חמש היו משל אחר משמע דלא פליג אלא לאוננת ועוד דאפילו בפלטור דאסר ר' מאיר שרי ר' יהודה מאחד על הכל כ"ש בנחמס וי"ל דה"פ דמתניתין הלוקח מן הנחמס מעשר מן החמה על האוננת אפילו הן החמה והאוננת מדפוסים הרבה דברי ר"מ ר' יהודה אומר שם מדפוסים הרבה שאני אומר של חמש דהיינו האוננת משל אחר כיון דאיכא נמי דפוס משונה משל היום והשמת פריך שפיר בשלמא לון וחמה מדפוס אחד כדרכי אילעאי דשרי דיעבד בודאי ולכן בדמאי מעשר אף לכתחילה אלא כשהחמה וזוננת מדפוסים הרבה אמאי שרי הלל רבי יהודה אומר שם אלאמא רבי מאיר מיקל טפי מרבנן ורבינא דיע שפיר דאסר ר"מ בפלטור משום דמתיר ותלת וצין אלא דמ"מ פריך מנח דמיקל ר' מאיר מרבנן ואפי' משני דלאו בקולא וחומרלא תלי טעמא דר"מ אלא בגילול ומנהג דנחמס מחד גברא וצין ולוקח פעמים צ' מיני תבואות והכל דלחד ועושה אותם בשני דפוסין כדי לדע איזו מתבואה רעה ואיזו מתבואה ורבי יהודה סבר כיון שהיא חמה ואוננת וגם הדפוסים משונים מוכח מילתא דמשני בני אדם לקח אצל בשינוי של דפוסים לחוד אפי' בפלטור לא חייש רבי יהודה: **בשיאות חטא** למה. ואם תאמר דלמא נשיאות חטא משום דאוכלו בלא הפרשה אחרת וי"ל דמשמע קרא דאפרשה גרידא הוי נשיאות חטא:

אלא מן דפוסים הרבה ניהוש דלמא מפרש מן הפטור כו' קשיא לא גרסינן דרבי קא מתרין: **אמר רבי ר' אלעזר** דקשיא ליה וכי עשו חזוק כו' שפיר קשיא ליה: **ושמואל** דשני הא מני ר"מ היא ואייתי רביה מן המביא גט: **לא שפיר שני ליה**. כדמפרש ואזיל: **זכר דרבי ליה אלעזר** וכי עשו חזוק בתרומת מעשר של דמאי קלה שפילו תרומה ודאיית אינה אלא במיתה צדי שמים וז' האוכלה: **ומשני ליה שמואל** שעשו חזוק לדבריהם באשת איש שאיסור תורה שבה מיתה צדי אדם היא חמורה: **וכך שם**. דאזתביה לשמואל מחילול שלא עשו צו חזוק בחילול של דמאי: **לאו שפיר אוסביה**. דהא חילול כי לא עביד ליה שפיר לאו בעלמא הוא דלא תוכל לאכול וגו': **ולמאי דאופיז רב ששם רב יוסף שפיר שני ליה**. דלע"פ שמיקל ר"מ בצדיונו כו': **פלטור** הוא לענין ככרות כסיטון לענין תבואה לוקח ככרות הרבה ומוכר לתנוונים ולנחמס: **מעשר מכל דפוס ודפוס**. אלאמא חייש דלמא אחי לאפרושי מן החיוב על הפטור: **אלא מאי אים לך נמימר**. מאי שני דחייש על הפלטור משום דמתיר תלתא וצין: **נחמס נמי**. דלא חייש ליה ר"מ לא תקשי לך דקסבר נחמס מתוך שאינו לוקח הרבה ביחד תלינן למימר מהד גברא וצין ויש אדם אחד עושה ככרות ככרות דפוסין חלוקין: **במתני' אלו דברים שאין להם אונאה**. בגמרא מפרש טעמא: **השטרות** המוכר שטרות לגבות חוב שכתבו ויטלנו לעלמו: **והפקדונות** גובר המוכר הקדש או המוכר הקדש על חובו: **ולא משלומי ארבעה וחמשה**. אם טבח או מכר. ומשום הקדשות אכטרין למיתנייה דלילו בעדים וקרקעות לא שייך למימר דלילו משלומי ארבעה וחמשה אינה נוהגת אלא בשור ושה בלבד: **אינו נשבע**. שלא פשע שלא הזיקתו תורה לישבע עליהן: **אינו משלם**. אם נגבדו ממנו: **קדשים**

קמח א מיי פ"ד מהל' מעשר שני הל' ז סמג עשין קל': **קמח ב מיי פ"ה מהל' מעשר הלכה ב:** **קב ג מיי פ"ד מהל' מעשר הלכה ה ופ"ו מהל' בורות הל' א:** **קג ד מיי פ"ה מהל' תרומות הל' ג ופ"ט ע"י ר"מ ס"י שלא סעיף [ג]:** **קד ה מיי פ"ד מהל' מעשר הלכה ו:** **קה ו מיי פ"ג מהל' מביאה הל' ח סמג לאון קע עוש"ע ח"מ ס"י רמ סעיף כט:** **קה ד מיי פ"ב מהל' גיבנה הל' א והל' ב טו"ח ס"י שן סמג עשין ע"ה:** **קה ה מיי פ"ב מהל' שטרות הלכה א סמג עשין פט טו"ח ע"ח ס"י כו סעיף לט וסעיף מ ופ"י כה סעיף א ופ"י שא סעיף א:**